

پیتجهم: زهوی دهرهوهی سنووری شارهوانی: ئەو زهویبانهی دهکهونه دهرهوهی سنووری هاتوو له برگی (چوارهم)ی ئەم ماددهیه، زهویبانهی دهرهوهی سنووری گوندهکان. شهشهم: سهروکی یهکهی کارگیری: پاریزگار و قائیمقام و بهریوبهبری ناحیه. ههوتهم: شارهوانی: شارهوانی پاریزگا و قهزاو ناحیه، شارهویبانهی ههریم. ههشتهم: لیژنه: لیژنهی چاودیری و ریگری له زیادهرویی و لابردنی. نۆیهم: زیادهروکار: ئەو کهس و لایهنهی بهی مۆلتهی یاسایی پهیوهندیدار بهپهچهوانهی یاسا بهرکارهکان رهفترایک ئەکات که له مادهی (4)ی ئەم یاسایه دا هاتوو. دهیهم: چاودیر: کارمندی کاتی و بهردهوامی شارهوانی که چاودیری زیادهرویی دهکن، ههروهها چاودیری فهرومانگه پهیوهندیدارهکانی دیکه.

ئامانجهکان

ماددهی (2):

ئامانجهکانی ئەم یاسایه بریتین له: یهکهم: پاریزگاری لهو زهویوزارانهی مۆلکی دهولتهن له ناو سنووری ههریم و ریگری له زیادهرویی و داگیرکردنیان به ریگهی سهپاندنی سزای بهرگر (رادع) بهرامبهر به زیادهروکار. دووهم: گرتنهبهبری ریکاری یاسایی بو لابردنی زیادهرویی لهسهه زهوی و زاری دهولتهت. سییهم: پاراستن و ئاراستهکردن بو بوژانهوهی ئابووری نیشتمانیی ههریم له ریگهی قهدهغهکردنی زیادهرویی کردنه سهه زهویبانه کشتوکالییهکان، پاوانه (لهوهرگا) سروشتیهکان، دارستانه سروشتیهکان، و زهوی بهردهلان و ریگرتن له گۆرینی بهکارهینانیان. چوارهم: پاریزگاری له نهخشهی بنهرتی شارهوانی به پێی ئەو پلانهی بویان داندراوه لهریگهی ریگری کردن له زیادهرویی.

پیاوهکردن

ماددهی (3):

ئەم یاسایه پیاوه دهکریت بهسهه گشت حالتهکانی زیادهرویی که له دوای بهرکاربوونی ئەم یاسایه دهکریته سهه زهوی و زاری دهولتهت له ههریم رهگهزهکهی یان پۆلینهکهی (جۆرهکهی) ههر چیهک پیت.

ماددهی (4):

یه گهم: هەر رهفتاریک یان کاریک بکریته سهر زهوی و زاری دهولته یان سهر مافیك لهو مافانهی سهر ئەم زهویانه به زیادهرۆیی ئەژمارده کریت، ئەگەر مۆلهتی یاسایی نهییت، یان دژ به یاسا بهرکاره کان بیته، لهوانهش ئەمانهی خوارهوه:

- 1- زهوتکردن و به کارهینان و دهست بهسهرداگرتنی بیناکانی دهولته.
  - 2- دروستکردنی خانوو، بینا بهههموو جوهرهکانییهوه، بۆ ههر مه بهستیك ئەگەر له گهڵ نه خسهی بنههتهی بگونجیته یان نا، ههروهها بۆ سهر ئەو زهویانهش که دهکونه دهرهوهی سنووری شارهوانی.
  - 3- زهوتکردنی زهوی یان بهشیک له زهوی.
  - 4- گۆزینی ره گهزی زهوی، به کارهینانی زهوی، گۆزینی به کارهینانی زهوی.
  - 5- ههلهکهندنی زهوی، بردنی خاك (خۆلی ئاسایی یان تیکهله) گۆزینی رپچکهی ئاوی سهر زهوی، گۆزینی رپرهوی هاتووچۆ.
  - 6- په کخستن یان گۆزینی مافیك له مافهکانی هاوشانیی (ارتفاق) بریاردراو له سهر زهوییهکانی دهولته.
  - 7- داگیر کردن و به کارهینان و ههلهکهندن و شیواندنی کهنار و ناو چۆم و روبار و دهریاچهکان.
  - 8- شوراکردنی زهوی، بهردهلان، لهوهرگا (پاوان)، دارستان و کشتوکالی به پپچهوانهی یاسا بهرکارهکان.
  - 9- فرۆشتن، بهخشین، به کریدانی زهوی به مه بهستی کشتوکال، دروستکردنی باخ، گهشت و گوزارو نیشتهجی، بازرگانی یان بۆ ههر مه بهستیکی دی، به پپچهوانهی یاسا بهرکارهکانی ههریم.
  - 10- جیاکردنهوه و پارچه پارچه کردن (افراز الاراضي) به دهر له یاسا بهرکارهکان.
  - 11- ههر رهفتاریکی دیکه، جگه لهوانهی له بندهکانی پپشوو باسکراون، بکهویته سهر زهوی و زاری دهولته به بی وهرگرتنی رهزانهندی بنهمایی (أصولی).
- دووهم: به کارهینانی گشت یان بهشیک له شهقام، شوسته، گورهپان، باخچه، پارک یان ههر شوینیکی گشتی به شیوهی کاتی، یان بهردهوام بۆ بهرژهوهندی تایبته، به پپچهوانهی یاسا بهرکارهکانی ههریم.

به شی دووهم حوکمه ریکاربییه کان

ماددهی (5):

سهروکی یه کهی کارگیچی و سهروکی شارهوانی و سهروکی فهرومانگه په یوه نندیداره کان به هوی چاودیره وه، چاودیری زهوی و زار ده کهن به مه بهستی ریگری و لابرندی زیادهروچی به گرتنه بهری نه ریکارانهی خواره وه:

یه کهم: پیدانی هوشداری (انذار) به کهسی زیادهروکار به لابرندی زیادهروچی له ماوهی (24) کاتزمیر نه گهر کهسه که یان لایه نه که ناسراو بوو.

دووهم: ههلواسینی پسوولهی هوشداری (انذار) له شوینی زیادهروکه یان به نووسین له سهرو زیادهروکه به لابرندی زیادهروکه له ماوهی (24) کاتزمیردا نه گهر زیادهروکار نه ناسراو بوو.

سیهم: ناگادار کردنه وهی فهرومانگه یان سهروکایه تی داواکاری گشتی بهو زیدهروچییهی روویداوه. چوارهم: پیوسته له سهرو سهروکی یه کهی کارگیچی، له ماوهی (48) کاتزمیر له ریکه وتی ناگادار کردنه وه، فهرومانی لابرندی زیادهروچییه که دهر بکات به هه ماهه نگی له گهل شارهوانی و فهرومانگی تاییه تمه ند و دابینکردنی پاریزوان بو لیژنه، نه گهر زیادهروکار به پیی برکه کانی (یه کهم، دووهم) ی سهرو وهی نه ماددهیه زیادهروکهی لانه برد.

ماددهی (6):

هیژه کانی ناوخو فهرومانه کانی سهروکی یه که کارگیچییه کان جیبه جی ده کهن و، له کاتی پیوستندا گشت هیژه فهرومانه کان هاو کاریان دهن بو لابرندی زیادهروچی.

ماددهی (7):

نابیت خزمه تگوزارییه کانی (ناو، ناوهرو، کارهبا، ریگا، شهقام، ئینترنیت) یان ههر خزمه تگوزاریه کی دیکه، بگه یه ندریته نهو زهویوزاره ی زیادهروکهی له سهروده کریت.

ماددهی (8):

یه کهم: پیوسته لیژنه له لایه ن سهروکی یه که کارگیچییه کان به هه ماهه نگی له گهل لایه نه په یوه نندیداره کان له ماوهیه که له (15) پازده روژ له روژی بهر کاربونی نه یاسایه تیپه رنه کات پیکه پندریت.

دووهم: لهو پیشاردنه ی که له زیادهروکار وهرده گیریت ریژهیه که زیاتر نه بیته له کوی مووچه ی نه ندامانی لیژنه و هیژه فهرومانه کانی به شدار بوو له لابرندی زیادهروچی تهرخان ده کریت وه که هاندان بویان، دابهش ده کریت به پیی ریتماییه که (وهزیری شارهوانی) به هه ماهه نگی له گهل

وہزارتہ پھیونندیدارہ کان لہ ماوہیہک کہ لہ (45) چل و پیچ روژ لہ روژی بہر کاربوونی
ئہم یاسایہ تیپہرنہ کات دہریدہ کات.

سیہم: لیژنہ دہ گوردریٹ و ماوہی کارکردنی لہ سالیٹک تیپہرناکات.

ماددہی (9):

پیویستہ زیادہروژکار لہو زیادہروژیانہی کہ پیش بہر کاربوونی ئہم یاسایہ کراون لہ ماوہی (30) سی
روژدا لہ بہرواری کارپیکردن بہم یاسایہ:

یہ کہم: ئاگاداری شارہوانی پھیونندیدار بکات لہ شوین و شیوہ و رووبہروو پیکہاتہی زیادہروژیہ کہ
ئہ گہر لہ سنوری شارہوانی بوو.

دووہم: ئاگاداری سہروکی یہ کہی کارگیری بکات لہ شوین و شیوہ و رووبہروو پیکہاتہی
زیادہروژیہ کہ ئہ گہر لہ دہرہوہی سنوری شارہوانی بوو.

سیہم: پیویستہ سہروکی شارہوانی و سہروکی یہ کہ کارگیریہ کان تواماری ئہو زانیاری و ہہوالانہ
بکہن لہ توامارگہی فہرمی بہشی زیادہروژی و لیژنہی پیویست لہ لایہنہ پھیونندیدارہ کان
پیک بہینن بو جیگیرکردنی جوور و شیوہ و رووبہروو پیک ہاتہی زیادہروژیہ کہ لہ کونوسی
تایبہ تدا کہ بہ پیی برگہ کان (یہ کہم، دووہم) ی ئہم ماددہیہ پییانگہیشتوہ.

چوارہم: حوکمہ کانئہم یاسایہ بہسہر ئہو زیادہروژیانہدا جیبہجی دہ کریٹ کہ ئاگاداری شارہوانی و
یہ کہی کارگیری لینہ کراوہ بہ پیی برگہ کان (یہ کہم و دووہم) ی ئہم ماددہیہ، و ئہو
زیادہروژیانہش کہ لہ برگہ (دووہم) لہ ماددہی (4) ی ئہم یاسایہدا ہاتوہ.

ماددہی (10):

لہ ناوہندی ہہر پاریزگایہک دادگایہک پیک دہہیتریت و لہ قہزاکانیش دادوہریک دہست نیشان
دہ کریٹ بو تیروانینی زیادہروژیہ کان و ئہو دؤسیانہی پھیوہستن بہ زیادہروژی بہ دؤسیہی پلہ ئہژمار
دہ کریٹ.

بہشی سیہم

حوکمہ سزاییہکان

ماددہی (11):

لہ گہل پییشیل نہ کردنی ہہر سزایہکی توندتر کہوا یاسا بہر کارہ کان لہ ہہریم دہقیان لہسہر کردوہو:
یہ کہم: ہہر کہسیٹک رہفتاریک لہو رہفتارانہی لہ برگہی (یہ کہم) ی ماددہی (4) ی ئہم یاسایہدا
ہاتوہ، ئہنجام بدات ئہوا بہ بہندکردن بو ماوہیہک لہ (1) یہک سال کہمتر نہبیٹ و بہ
پیژاردنیٹک لہ (3,000,000) سی ملیون دینار کہمتر نہبیٹ و لہ (15000,000) پازدہ

مليۆن دىنار زياتر نەبىت، سزا دەدرىت و لابرېدى زىادەرۆكە لەسەر خەرجى زىادەرۆكار دەبىت.

دووهم: ھەر كەسىك رەفتارىك لەو رەفتارانەى لە برگەى (دووهم) ى ماددەى (4) ى ئەم ياسايەدا ھاتوو، ئەنجام بدات ئەوا بە پېئاردنىك كە لە (500,000) پىنج سەد ھەزار دىنار كەمتر نەبىت و لە (2,000,000) دوو مليۆن دىنار زياتر نەبىت، سزا دەدرىت و، لە حالەتى گەرانبەو سزاكەى دەبىتە بەندكردن بۆ ماوەى (3) سى مانگ و پېئاردنىك لە (2,000,000) دوو مليۆن دىنار كەمتر نەبىت و لە (4,000,000) چوار مليۆن دىنار زياتر نەبىت و لابرېدى زىادەرۆكە لەسەر خەرجى زىادەرۆكار دەبىت.

سىيەم: خاوەنى ئەو مۆلكە يان شوپنە يان ئەو كرېچىيەى ئاسانكارى دەكات يان يارمەتى دەدات لە ئەنجامدانى زىادەرۆكى، ئەوا بە ھاوبەش دادەندرىت لەو رەفتارانەى لە برگەى (دووهم) ى ئەم ماددەيەدا ھاتوو و بەھەمان سزای زىادەرۆكار سزا دەدرىت.

چوارەم: ھەر كەسىك لە سەرۆك و ئەندامانى لىژنە و كارمەندانى فەرمانگە پەيوەندىدارەكان كەمتەرخەم بن لە بەجىگەياندى ئەرکەكانى لە رىگرتن يان لابرېدى زىادەرۆكى ئەوا بە پىياساى بەرزەفەكردنى فەرمانبەران رەفتارى لە گەل دەكرىت.

پىنجەم: ئەگەر زىادەرۆكار فەرمانبەر يان راسپىدراو بە راژەى گشتى بىت يان يەككە لە كارمەندانى ھىزەكانى ئاسايشى ناوخۆ يان ھىزە چەكدارەكان بىت و سىفەتى خۆى لە ئەنجامدانى تاوانەكە وەسوودھىنايىت (استغلال) يان ئاسانى كرديت بۆ كەسانى دىكە، ئەوا بە بارودۆخى توندكراو دادەندرىت لە رەفتارەكانى ھاتوو لە ھەردوو برگەى (يەكەم و دووهم) ى ئەم ماددەيە.

ماددەى (12) :

ھەر كەسىك رەفتارىك لە رەفتارەكانى نىوہندگىرى يان دەلالى لەسەر ئەو زەويوزارو خانووبەرانەى حوكمەكانى ئەم ياسايە دەيانگرىتەو ئەنجام بدات، ئەوا بە بەندكردن بۆ ماوەيەك لە (6) شەش مانگ كەمتر نەبىت و لە سالىك زياتر نەبىت و بە پېئاردنىك لە (3,000,000) سى مليۆن دىنار كەمتر نەبىت و لە (5,000,000) پىنج مليۆن دىنار زياتر نەبىت، سزا دەدرىت.

ماددەى (13) :

ھەر فەرمانبەرىك يان راسپىدراوىك بەراژەى گشتى رەزامەندى بنەمايى بدات، يان يارمەتى بدات يان نىوہندگىرى بكات لەپىناو داينكردنى ئاو يان كارەبا يان خزمەتگوزارى دىكە بۆ ئەو زەوى و زارو خانووبەرانەى حوكمەكانى ئەم ياسايە دەيانگرىتەو، ئەوا بە بەندكردن بۆ ماوەيەك لە (6) شەش مانگ كەمتر نەبىت و لە (1) يەك سال زياتر نەبىت، سزا دەدرىت.

ماددهی (14) :

یه کهم: نابیٔ تۆمه تباری زیادهرۆکار له ههر دوو قۆناغی لیکۆلینهوهی سه ره تایی یان دادگایی کردن، نازاد بکریت تا زیادهرۆکه لاده بات.

دووهم: بریار یان حوکمی دهر کراو له دادگا سزاکارییه کان به نازاد کردن یان بی تۆمه تی یان نابهر پرسیاریه تی، هیچ ئاسه واریکی نابیٔ له سه ر لابر دنی زیادهرۆکیه که.

ماددهی (15) :

زیادهرۆکار ده بوردریت له و سزایانه ی له م یاسایه دا هاتوون ئه گهر به پیی بر گه کانی (یه کهم، دووهم، سییه م) ی مادده ی (5) هۆشدار ی (إنذار) نه کرابوون هه وائ بداته لایه نه تایه تمه نده کانی زیادهرۆیی له سه ر روودانی زیادهرۆکیه که و له ماوه ی (15) پازده رۆژ له ریکه وتی هه وائ دانه که هه لسا به لابر دنی، به و مه رجهی ئه و لابر دنه به نوو سراویکی فه رمی له لایه نی په یوه ندیدار پشت راست بکریته وه.

ماددهی (16) :

یه کهم: ئه گهر ره فتاریک له لایه ن ئه ندامانی لیژنه و لایه نه په یوه ندیداره کان له کاتی جیبه جیکردنی ئه و ئه رکه ی په یوه سته به لابر دنی زیادهرۆکیه کان روو بدات ئه و ا به پیی حوکمه کانی مادده ی (40) ی یاسای سزاکانی عیراقی ژماره (111) ی سالی 1969 ی هه موار کراو ره فتاری له گه لدا ده کریت.

دووهم: ئه ندامانی لیژنه و لایه نه په یوه ندیداره کان ئه و زیانه مالییانه گه ره نتی ناکه ن که له وانیه له کاتی لابر دنی زیادهرۆیی دوو چاری زیادهرۆکار بین، له گه ل ره چاو کردنی حوکمه کانی بر گه ی (دووهم) ی مادده ی (215) له یاسای مه ده نی عیراقی ژماره (40) ی سالی 1951 هه موار کراو.

به شی چواره م

حوکمه کۆتاییه کان

ماددهی (17) :

پیویسته له سه ر لایه نه په یوه ندیداره کان حوکمه کانی ئه م یاسایه جیبه جی بکه ن.

ماددهی (18) :

پیویسته له سه ر وه زاره تی شاره وانی به هه ماهه نگی له گه ل وه زاره ته په یوه ندیداره کان له ماوه ی (30) سی رۆژ، له رۆژی بهر کاربوونی ئه م یاسایه ریتمای پیویست بو ئاسان جیبه جی کردنی یاساکه دهر بکه ن.

ماددهی (19):

کار به هیچ دهقیکی یاسایی یان بریاریک ناکریت که له گهل حوکمه کانی ئەم یاسایه ناکۆک بیت.

ماددهی (20):

ئەم یاسایه له رۆژی بلاوبوونهوهی له رۆژنامهی فهرمی (وهقایی کوردستان)دا جییهجی ده کریت.

هۆیه کانی ده چواندن

بهمه بهستی ریگریکردن له داگیرکردنی مال و مولکی دهولت و پارێزگاری له سیمای شارستانی شاره کانی ههریمی کوردستان و شوینه گهشتیاریه کان و پاراستنی له وهرگه (پاوان) و دارستانه سروشتی زهوییه کشتوکالیه کانی دهروهوی سنوری شارهوانی و پیاده کردنی دادی کۆمه لایهتی، ئەم یاسایه ده چوینرا.

یوسف محمد صادق
سه روکی په رنه مانی
کوردستان - عیراق

جعفر ابراهیم ئیمینکی
جیگری سه روکی په رنه مانی
کوردستان - عیراق

بیگهره دنشاد شکرالله
سکرتهیری په رنه مانی
کوردستان - عیراق